

УДК 378.147:[37.011.3-051:811/821.161.2
DOI: 10.32626/2309-7086.2023-20.270-280

Анжеліка Попович

ORCID 0000-0002-3428-9717,

*доктор педагогічних наук, доцент кафедри української мови,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка*

БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ПРЕДМЕТНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті вирізнено й проаналізовано етапи предметної підготовки (українська мова) майбутнього вчителя-словесника: підготовчий (початкова лінгвістична підготовка), інформаційно-когнітивний (спеціальні лінгвістична підготовка), поглиблювально-узагальнювальний (поглиблювальна й науково-дослідницька лінгвістична підготовка).

Ключові слова: заклад вищої освіти, Іван Огієнко, навчальна дисципліна, освітня програма, предметна підготовка з української мови, професійний розвиток учителя, учитель української мови.

Постановка проблеми. Сьогодні вивичується потреба «безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів» [4, с.5], зокрема майбутніх учителів української мови. Науковці наголошують на забезпеченні можливостей для безперервного професійного розвитку вчителя [6, с.6], на «розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів» [Там само, с.5]. До того ж «На шляху розвитку інформаційного суспільства якісна освіта стає одним з головних чинників успіху, а педагог є одночасно і об'єктом, і провідником позитивних змін» [4, с.2].

Аспекти безперервного професійного розвитку педагогічних працівників були в полі зору Н. Авшенюк, О. Антонової, С. Вітвицької, О. Дубасенюк, В. Кременя, Н. Ничкало, Н. Сидорчук, С. Сисоевої та ін.

Важливо сформувати вчителя-словесника з високим рівнем лінгвістичної підготовки, лінгвокреативного, спроможного навчати української мови здобувачів закладів загальної середньої освіти й здійснювати мовленнєве виховання сучасного українського суспільства. Іван Огієнко переконував, що «Усі наші учителі, що навчають по недільних та українських школах, повинні збільшити свою працю, і такі конче навчати дітей української мови» [7, с.133].

Система мовної підготовки майбутніх учителів-словесників у відповідність засадам безперервної мовної освіти. Безперервність кваліфікуємо як цілісність і комплексність освітнього процесу, інтегрування його етапів та їхнє спрямування на пріоритет освіти – особистість. Безперервне навчання уможливає формування людини XXI століття, яка вмє критично мислити, здатна взаємодіяти й комунікувати, бути допитливою, креативною й самодостатньою.

Складниками сучасних освітніх програм професійної підготовки майбутніх учителів-словесників є предметна (українська мова і українська література), психолого-педагогічна, загальнопрофесійна й методична підготовка [4, с.5].

На розвиток професійних компетентностей учителів української мови звертали увагу О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Волошина, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, В. Загороднова, О. Караман, С. Караман, К. Климова, О. Копусь,

Л. Мацько, В. Мельничайко, Л. Мірошниченко, Н. Остапенко, Є. Пасічник, М. Пентилок, К. Плиско, Л. Попова, А. Попович, О. Потапенко, О. Семенов, В. Сидоренко, Т. Симоненко, Б. Степанишин, Г. Шелехова та інші.

О. Семенов розробила модель готовності майбутнього учителя української мови і літератури до педагогічної діяльності, виділила мовно-мотиваційний, комунікативно-інформаційний, операційно-компетентнісний компоненти та схарактеризувала їхнє змістове наповнення [12, с.119-126]. Процес професійної підготовки вчителів-словесників вона поділила на такі етапи: допрофесійний (у загальноосвітньому та середньому спеціальному навчальному закладі); актуалізаційний, навчально-інформаційний, навчально-науковий (на ступені бакалавра); конструктивний (на ступені спеціаліста і магістра), післявузівський [Там само, с.127].

Л. Рускуліс схарактеризувала методичну систему формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови у процесі вивчення мовознавчих дисциплін; окреслила лінгвокогнітивний, лінгвокомунікативний, лінгвоінтеграційний, лінгвофаховий компоненти професійно-комунікативних умінь майбутніх учителів української мови. На її думку, доцільною є така етапність набуття студентами лінгвістичної компетентності:

- 1) опорно-систематизувальний етап (повторення й закріплення отриманих лінгвістичних знань у шкільному курсі мови під час засвоєння дисципліни «Практикум з української мови»);
- 2) формуально-інтегративний етап (вивчення курсу «Сучасна українська літературна мова» й інтегрування дисциплін «Вступ до мовознавства», «Українська діалектологія», «Старослов'янська мова», «Історія української мови», «Історична граматика української мови», «Культура мови», «Стилістика української мови»);
- 3) креативно-трансформаційний етап (узагальнення теоретичних знань і практичних навичок студентів у процесі засвоєння «Лінгвістичного аналізу тексту» та «Загального мовознавства») [11].

Формування компетентностей здобувачів вищої освіти, зокрема й майбутніх учителів, досліджували такі українські лінгводидакти, як В. Вітюк, Х. Карповець (правописна компетентність), Н. Голуб, С. Горобець (риторична компетентність), Т. Горохова (граматична компетентність), М. Греб (лексична та фразеологічна компетентності), Н. Грона (текстотворча компетентність), В. Бабенко, О. Гриджук, К. Климова, В. Руденко, Т. Симоненко (мовнокомунікативна компетентність), О. Горошкіна, С. Караман, О. Копусь, Н. Остапенко, Л. Симоненко (лінгводидактична компетентність), М. Олійр (комунікативно-стратегічна компетентність), А. Попович (стилістична компетентність), Л. Рускуліс (лінгвістична компетентність) та ін. А. Нікітіна схарактеризувала наукові засади опанування майбутніми вчителями-словесниками технологій педагогічного дискурсу, Л. Овсієнко – методики навчання лінгвістики тексту.

Попри те, що наукові студії відбивають окремі сегменти предметної лінгвістичної підготовки майбутніх учителів-словесників, спеціального системного дослідження дотепер немає.

Мета дослідження – схарактеризувати особливості предметної підготовки (українська мова) майбутніх учителів-словесників та вирізнити її етапи. Аналіз здійснюватиметься на основі освітньої програми «Середня освіта (Українська мова і література)» предметної спеціальності 014.01 «Середня освіта (Українська мова і література)» Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Виклад основного матеріалу. Іван Огієнко звертав увагу на такі аспекти професійної підготовки вчителя:

- 1) «досконало знати свою соборну літературну мову та соборний правопис»; «конче збирати діяктологічний матеріал для вивчення своєї рідної мови»; «найдокладніше знати науку про рідномовні обов'язки»; «навчати тільки соборної літературної мови» → *мовна компетентність*;
- 2) «говорити тільки взірцевою рідною соборною літературною мовою й мовою, щоб власним прикладом впливати на учнів» → *мовленнєва компетентність*;
- 3) «конче навчати своїх учнів про найголовніші рідномовні обов'язки», «пильнувати викликати в своїх учнів любов, пошану та зацікавлення до рідної мови, а це призведе їх до глибшого вивчення її» → *лінгводидактична компетентність*;
- 4) «працювати для наукового вивчення своєї рідної мови» → *науково-дослідницька компетентність* [7, с.61-62].

Погоджуємося з переконаннями М. Пентилюк, що праці Івана Огієнка набули «ще більшої актуальності в наш час» [9]. Сьогодні професійна підготовка вчителів-словесників у закладах вищої освіти зреалізовується через призму поглядів і настанов великого українця, що віддзеркалено в табл. 1.

Таблиця 1

Реалізування настанов Івана Огієнка в освітньо-професійній програмі «Середня освіта (Українська мова і література)»

Вид компетентності	Висловлювання Івана Огієнка [7, с.61-62]	Програмні компетентності [8]	Обов'язкові освітні компоненти
Мовна компетентність	«досконало знати свою соборну літературну мову та соборний правопис»; «найдокладніше знати науку про рідномовні обов'язки»; «навчати тільки соборної літературної мови»	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Здатність усвідомлювати теоретичні основи, структуру й рівні мовознавства, мову як особливу знакову систему, її природу й функції та використовувати ці знання в процесі навчання української мови здобувачів загальної середньої освіти. Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою та формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння й навички здобувачів загальної середньої освіти.	Вступ до мовознавства; сучасна українська літературна мова; стилістика і культура української мови
	«конче збирати діяктологічний матеріал для вивчення своєї рідної мови»	Здатність осмислювати історію становлення й розвитку української мови, знати її діалектні різновиди, здійснювати історичні коментарі мовних явищ, систематизувати й пояснювати діалектні факти та застосовувати ці знання й уміння під час проведення уроків української мови в закладах загальної середньої освіти.	Українська діалектологія; старослов'янська мова та історична граматики; історія української літературної мови

Комунікативна компетентність	«говорити тільки взірцевою рідною соборною літературною мовою й вимовою, щоб власним прикладом впливати на учнів»	Здатність розуміти норми української літературної мови й культури мовлення та застосовувати їх у професійній діяльності вчителя української мови і літератури та під час спілкування з нефакхівцями. Здатність усвідомлювати засади створення текстів різних функційних стилів і жанрів та вільно, гнучко й ефективно використовувати українську мову в усній і писемній формі, у різних жанрово-стильових різновидах під час навчання учнів української мови.	Сучасна українська літературна мова; стилістика і культура української мови
Лінгводидактична компетентність	«конче навчати своїх учнів про найголовніші рідномовні обов'язки», «пильнувати викилки в своїх учнів любов, пошану та зацікавлення до рідної мови, а це призведе їх до глибшого вивчення її»	Здатність усвідомлювати теоретичні основи, структуру й рівні мовознавства, мову як особливу знакову систему, її природу й функції та використовувати ці знання в процесі навчання української мови здобувачів загальної середньої освіти. Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою та формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння й навички здобувачів загальної середньої освіти. Здатність добирати й використовувати сучасні (зокрема, інноваційні) та ефективні методики і технології навчання української мови і літератури (рівень базової середньої освіти), виховання і розвитку учнів, а також здійснювати інтегроване навчання здобувачів загальної середньої освіти.	Вступ до професії вчителя-словесника; методика навчання української мови; курсова робота (методика навчання української мови); навчальна фахова практика; виробнича педагогічна практика
Науково-дослідницька компетентність	«працювати для наукового вивчення своєї рідної мови»	Здатність застосовувати наукові методи пізнання, зокрема в освітньому процесі (на емпіричному й теоретичному рівнях), методи роботи з джерелами інформації, різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності та здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність.	Основи наукових досліджень; курсова робота (сучасна українська літературна мова); обов'язкові освітні компоненти предметної підготовки з української мови

Теоретичний аналіз нормативних документів у царині вищої освіти, лінгводидактичної літератури й емпіричний досвід уможливив виокрем-

лення в змістовому блоці предметної підготовки з української мови майбутніх учителів-словесників підготовчого (пропедевтичного), інформаційно-когнітивного й поглиблювально-узагальнювального етапів (рис. 1).

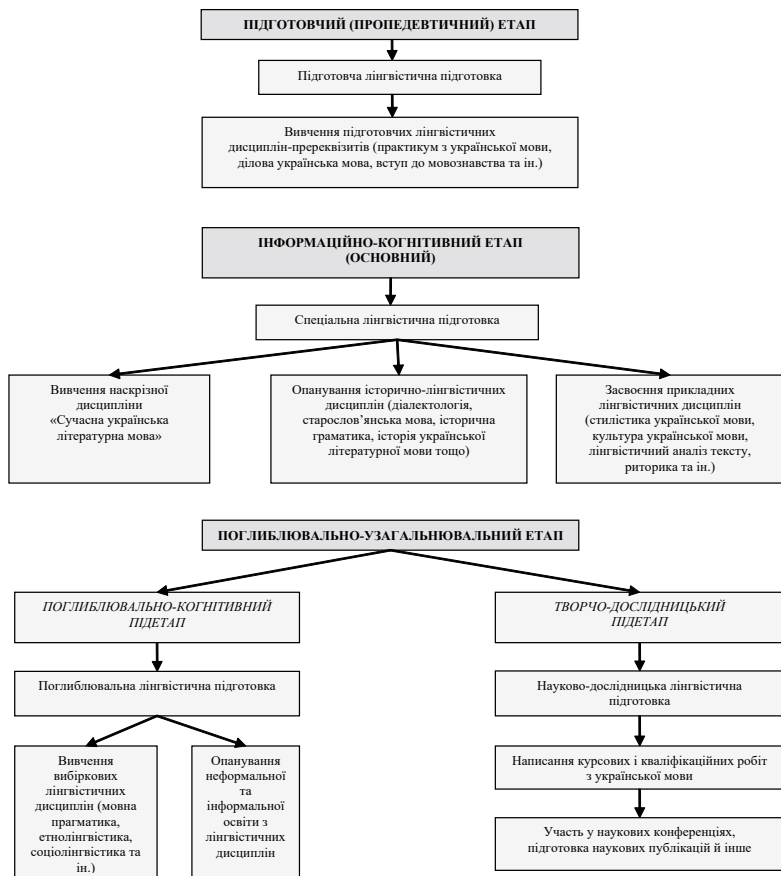

Рис. 1. Етапи предметної підготовки майбутніх учителів-словесників з української мови

На підготовчому (пропедевтичному) етапі навчання української мови майбутніх учителів-словесників у закладах вищої освіти здійснюється початкова лінгвістична підготовка (практикум з української мови, вступ до мовознавства, ділова українська мова та ін.). На цьому етапі студенти повторюють, узагальнюють і поглиблюють знання зі шкільного курсу української мови та оволодівають методологічними основами мовознавства, ознайомлюються з основними поняттями й термінами мовознавчої науки, тобто готуються до системного й поглибленого вивчення сучасної української літературної мови. Здобувачі опановують загальні відомості про мову як цілісну систему (мовні й мовленнєві елементи). На думку Л. Мацько, увага студентів зосереджується «на природі й сутності мовних одиниць, семантич-

них і формально-граматичних ознаках» [5, с.3]. Практикум з української мови передбачає обзнаність здобувачів із ресурсами сучасної української мови на фонетичному, лексичному й граматичному рівнях. Дисципліна «Ділова українська мова» може збагатити студентів відомостями про офіційно-діловий стиль української мови, сформувати навички ділового спілкування, розвинути загальну культуру мовлення. Базові знання лінгвістичної термінології й особливостей мовних одиниць формує вступ до мовознавства. Ця дисципліна розпочинає власне лінгвістичну підготовку здобувачів, ознайомлює їх із теорією науки про мову. Завдання курсу – допомогти оволодіти методологічними основами мовознавства, сформувати в студентів наукове розуміння мови як суспільного явища, ознайомити їх із основними поняттями й термінами мовознавчої науки, тобто підготувати здобувачів-першокурсників до вивчення сучасної української літературної мови. У цьому курсі викладаються важливі проблеми мовознавства, розглядаються різні мовні рівні та їх системна організація, пояснюються лінгвістичні терміни.

Основним у змістовому блоці предметної підготовки з української мови є інформаційно-когнітивний етап, що охоплює спеціальну лінгвістичну підготовку. На цьому етапі здобувачі опановують наскрізну (загальнотеоретичну) дисципліну «Сучасна українська літературна мова», зокрема вивчають звукову систему мови, особливості функціонування звуків та їх вимову (фонетика, фонологія, орфоепія), закономірності передавання звукової будови мови на письмі (графіка, орфографія), словникового складу мови, фразеологічних багатств, їх реєстрування (лексикологія, фразеологія, лексикографія), способи творення слів, внутрішню структуру слова (словотвір, морфеміка), частиномовні характеристики слів, словосполучень і речень (морфологія, синтаксис) [13, с.8].

Компонентами цього етапу навчання є мотиваційно-ціннісний, власне когнітивний, процесуальний, особистісний і рефлексійний. Суть мотиваційно-ціннісного компонента в позитивній мотивації до вивчення сучасної української літературної мови. Усвідомлення вагомості курсу призводить до розуміння потреби в його засвоєнні не лише для подальшої професійної діяльності (проведення уроків української мови в закладах загальної середньої освіти), а й з метою набуття вмінь працювати зі словом, формування інформаційно-комунікаційної та естетичної культури, мовної гнучкості. Власне когнітивний компонент передбачає засвоєння знань із сучасної української літературної мови, опанування мовних норм, процесуальний – оволодіння мовними вміннями й навичками.

Коригування процесуального компонента здійснюється крізь призму функційності, життєвої доцільності й відповідності суспільним запитам, що спричинене не лише появою нових освітніх орієнтирів, а й зміщенням акцентів у мовознавчих дослідженнях упродовж останніх десятиліть (антропоцентризм, функційність, метадисциплінарність, міждисциплінарність, комунікативність тощо) [3, с.88].

Нова парадигма вищої освіти змінює акценти зі знаннєвого підходу на компетентнісне навчання, тому виникла потреба формувати в майбутніх учителів української мови лінгвістичну компетентність. Реалізація особистісного компонента відбувається через поєднання інтелектуальних (мислення), моральних (поведінка), емоційних (почуття), вольових (здатність до самоврядування), організаторських (механізм діяльності) якостей майбутніх учителів-словесників. Рефлексійний компонент зреалізовується за допомогою наявності здатності до самооцінювання, оцінювання, розуміння потреби повсякчасно поповнювати знання з української мови.

На другому етапі здобувачі вищої освіти вивчають історично-лінгвістичні дисципліни (українська діалектологія, старослов'янська мова й історична гра-

матика, історія української літературної мови та ін.), що сприяє розумінню особливостей становлення окремих мовних одиниць і явищ, створює міцне підґір'я для усвідомлення розділів сучасної української літературної мови й ключових питань загального мовознавства [2].

На заняттях із курсу української діалектології студенти набувають умінь віднаходити й розмежовувати діалекти, визначати типи діалектних протиставлень у лексиці (лексичні, семантичні, ідеографічні), аналізувати склад діалектної лексики з погляду її походження: діалектні слова-архаїзми й діалектні слова-інновації, діалектні слова-запозичення, діалектні відмінності у фразеології, семантично-стильові синоніми діалектного походження тощо. Старослов'янська мова, на думку Т. Видайчук, – це «теоретичний фундамент усіх інших історико-мовознавчих дисциплін, оскільки ознайомлює з основами порівняльно-історичного мовознавства, дає необхідний інструментарій для дослідницьких дій при застосуванні порівняльно-історичного методу і прийому внутрішньої та зовнішньої реконструкції, розвиває вміння осмислено підходити до мовних явищ і форм у студентів поняття, необхідні для вивчення будь-якої лінгвістичної дисципліни [Там само, с.69]. Історія української літературної мови вивчає історичний (діахронний) аспект мовних явищ, зокрема літературну мову в історичному розвитку».

Важливими для формування вчителя-словесника є прикладні лінгвістичні дисципліни – стилістика і культура української мови, лінгвістичний аналіз тексту та ін.

Вивчення стилістики в закладах вищої освіти «збагачує знання про функційний аспект мови, що призводить до всебічного знання української мови та її функційно-стилістичних варіантів й уточненню уявлення про стильову й стилістичну норму; дозволяє зрозуміти взаємодію лінгвального й екстралінгвального; формує необхідні для освіченої людини мовленнєві вміння й навички; готує до комплексного викладання української мови в закладах загальної середньої освіти; є теоретичним підґрунтям вивчення таких прикладних дисциплін, як культура мовлення, культура української наукової мови, практична стилістика, лінгвістичний аналіз тексту, редагування, ділове спілкування, і теоретичних – дискурсологія, основи теорії мовної комунікації, основи комунікативної лінгвістики й інших» [10, с.51].

Беззаперечно виправданими є розмисли Н. Бабич, яка чітко розмежовує завдання дисциплін: сучасна українська літературна мова ознайомлює із закономірностями, історією, нормативністю писемної та усної форм мови (навчає говорити й писати правильно), а практична стилістика вчить розрізняти в цих закономірностях обов'язкове й можливе, загальноживане й індивідуальне, стереотипне й варіативне (навчає добре говорити й писати) [1, с. 3].

Курс культури мови виформовує мовленнєву компетентність, учить осмислювати мовну норму, потлумачує систему комунікативних якостей мовлення, навчає досконалому оволодінню закономірностями, притаманними українській мові. Почасти культуру мови доєднують до стилістики (Н. Бабич, П. Дудик, Л. Мацько та ін.).

На поглиблювально-когнітивному підетапі поглиблювально-узагальнювального етапу студенти вивчають вибіркові (елективні) лінгвістичні дисципліни, відтак поглиблюють і розширюють систему знань, закріплюють мовні уміння й навички. Такі освітні компоненти (наприклад, мовна прагматика, етнолінгвістика, соціолінгвістика, мовленнєва комунікація, політична лінгвістика, комунікативна лінгвістика, гендерна лінгвістика, ділове спілкування, риторика, психолінгвіс-

тика та ін.) є доповнювальними до обов'язкових і можуть урахувати майбутні фах здобувачів вищої освіти.

У сучасних умовах професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника присутнім є опанування неформальної та інформальної освіти з лінгвістичних дисциплін (вивчення лінгвістичних курсів на платформах віддаленого навчання, сертифікатні програми, участь у вебінарах, тренінгах, семінарах, майстерках та ін.).

Погоджуємося з О. Семенов, що «Учитель третього тисячоліття – це дослідник» [12, с.209]. Відтак вагомості набуває творчо-дослідницький підетап навчання української мови майбутніх учителів-словесників. Науково-дослідницька робота допомагає закріпити й поглибити знання студентів із лінгвістичних дисциплін, сприяє вдосконаленню мовних умінь і навичок та формуванню лінгвістичної компетентності. Водночас це засіб підвищення якості підготовки фахівців, виформовування в майбутніх учителів наукового світогляду, розвитку творчого мислення й особистісного професійного становлення молодих людей. За допомогою виконання наукових робіт студенти демонструють уміння здійснювати науковий пошук і самостійно розв'язувати лінгвістичні проблеми.

Науково-дослідницька робота є найвищим щаблем у системі навчання української мови майбутніх учителів. Вона інтегрує знання, практичні вміння й навички, що проєктуються на здатність студентів здійснювати різнотипні наукові дослідження. Для набуття досвіду науково-дослідницької роботи здобувачів вищої освіти залучають до наукових гуртків і проблемних груп, наукових форумів різних форматів, конкурсів студентських наукових робіт, студентських олімпіад, а також підготовки наукових публікацій тощо.

З дисципліни «Сучасна українська літературна мови» студенти виконують теоретично-прикладні кваліфікаційні роботи, що уможливило систематизацію, закріплення й застосування знань з української мови під час розв'язання конкретних науково-дослідницьких завдань, а також розвиває навички самостійної роботи й оволодіння методиками наукового дослідження.

Висновки. Отже, під предметною підготовкою з української мови розуміємо процес набуття студентами знань, умінь і навичок із лінгвістичних дисциплін. Результатом цієї підготовки є готовність здобувачів здійснювати професійну діяльність учителя української мови, яку пояснюємо як інтегроване особистісне професійно сутнісне утворення, що передбачає творче мотиваційно-ціннісне ставлення до викладання української мови в закладах загальної середньої освіти; знання, вміння й навички з лінгвістичних дисциплін; вміння організувати вивчення української мови на уроках в закладах загальної середньої освіти різного типу.

Предметна підготовка з української мови майбутніх учителів-словесників є важливим складником безперервної мовної освіти в Україні. Вона триває впродовж навчання в закладі вищої освіти (обов'язкові та вибіркові освітні компоненти), поглиблюється у процесі неформальної та інформальної освіти й підвищення кваліфікації учителів української мови впродовж професійної діяльності. Під час здобуття фаху вчителя-словесника предметна підготовка з української мови зреалізовується через підготовчий (пропедевтичний), інформаційно-когнітивний і поглиблювально-узагальнювальний етапи.

Список використаних джерел і літератури:

1. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови: навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. Львів: Світ, 2003. 432 с.

2. Видайчук Т.Л. Значення історико-лінгвістичних дисциплін у системі підготовки вчителя-філолога *Педагогічний процес: теорія і практика*, 2015. №1-2 (46-47). С. 67-71.
3. Голуб Н.Б. Навчання української мови в сучасній загальноосвітній школі: функційний аспект. *Український педагогічний журнал*. Київ, 2015. №3. С. 88-101.
4. Концепція розвитку педагогічної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 р. №776. URL: <http://surl.li/jhth>.
5. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилістика української мови: підручник / за ред. Л.І. Мацько. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.
6. Ничкало Н., Лук'янова Л., Хомич Л. Професійна підготовка вчителя: українські реалії, зарубіжний досвід: наук.-аналіт. доп. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; за ред. В. Кременя. Київ: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка». 2021. 54 с.
7. Огієнко Іван (митрополит Лларіон). Рідна мова / упорядн., авт. передмови та коментарів М.С. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2010. 436 с.
8. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література) предметною спеціальністю 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 20 с. URL: <http://surl.li/fkouw>.
9. Пентилок М.І. Рідномовний аспект підготовки майбутніх учителів-словесників. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка»*. 2014. Вип. 29. С. 86-89.
10. Попович А.С. Методика навчання стилістики майбутніх учителів української мови і літератури в закладах вищої освіти: монографія. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин Я.І., 2018. 376 с.
11. Рускуліс Л. Методична система формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови у процесі вивчення мовознавчих дисциплін: монографія / за заг. ред. М. Пентилок. Миколаїв: ФОП Швель В.М., 2018. 420 с.
12. Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.
13. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Берковець та ін.; за ред. А.К. Мойсієнка. Київ: Знання, 2013. 340 с.

References:

1. Babych, N.D. (2003). *Praktychna stylistyka i kultura ukraïnskoi movy* [Practical Stylistics and Culture of the Ukrainian Language]. Lviv: Svit. [in Ukr.].
2. Vydaichuk, T.L. (2015). *Znachennia istoryko-lynhvystychnykh dystsyplyn u systemi pidhotovky vchytelia-filoloha* [The Significance of Historical-Linguistic Disciplines in the Training of a Philologist-Teacher]. *Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka* [Pedagogical Process: Theory and Practice]. Vyp. 1-2 (46-47). S. 67-71. [in Ukr.].
3. Holub, N.B. (2015). *Navchannia ukraïnskoi movy v suchasniï zahalnoosvitniï shkoli: funksiïnyi aspekt* [Teaching Ukrainian Language in Modern General Education School: Functional Aspect]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal* [Ukrainian Pedagogical Journal]. Kyiv. Vyp. 3. S. 88-101. [in Ukr.].
4. *Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Kontseptsiia rozvytku pedahohichnoi osvity»* [Concept of Pedagogical Education Development] №776 (2018, 16 lypnia). URL: <http://surl.li/jhth>. [in Ukr.].
5. Matsko, L.I., Sydorenko, O.M. & Matsko, O.M. (2003). *Stylistyka ukraïnskoi movy* [Stylistics of the Ukrainian Language]. Kyiv: Vyshcha shkola. [in Ukr.].

6. Nychkalo, N., Lukianova, L. & Khomych, L. (2021). Profesiina pidhotovka vchytelia: ukrainski realii, zarubizhnyi dosvid [Professional Teacher Training: Ukrainian Realities, Foreign Experience]. Kyiv: Vyd-vo TOV «Iurka Liubchenka». [in Ukr.].
7. Ohiienko, Ivan (mytropolyt Ilarion). Ridna mova [Native Language]. Kyiv: Nasha kultura i nauka. [in Ukr.].
8. Osvitno-profesiina prohrama «Serednia osvita (Ukrainska mova i literatura)» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 014 Serednia osvita (Ukrainska mova i literatura) predmetnoi spetsialnistiu 014.01 Serednia osvita (Ukrainska mova i literatura) haluzi znan 01 Osvita / Pedahohika [Educational-Professional Program «Secondary Education (Ukrainian Language and Literature)» of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 014 Secondary Education (Ukrainian Language and Literature) with a subject specialization 014.01 Secondary Education (Ukrainian Language and Literature) in the field of knowledge 01 Education / Pedagogy] (2022). Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohiiienka. URL: <http://surl.li/fkowu>. [in Ukr.].
9. Pentyliuk, M.I. (2014). Ridnomovnyi aspekt pidhotovky maibutnikh uchyteliv-slovesnykiv [Native Language Aspect of Future Language Teachers' Training]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia «Psykhohiia i pedahohika» [Scientific Notes of the National University «Ostroh Academy». Series «Psychology and Pedagogy»]. Vyp. 29. S. 86-89. [in Ukr.].*
10. Popovych, A.S. (2018). Metodyka navchannia stylistyky maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury v zakladakh vyshchoi osvity [Methodology of Teaching Stylistics to Future Teachers of Ukrainian Language and Literature in Higher Education Institutions]. Kamianets-Podilskyi: FOP Sysyn Ya.I. [in Ukr.].
11. Ruskulis, L. (2018). Metodychna systema formuvannia linhvistychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy u protsesi vyvchennia movoznavchykh dystsyplyn [Methodical System for Forming Linguistic Competence of Future Teachers of the Ukrainian Language in the Study of Linguistic Disciplines]. Mykolaiv: FOP Shvets V.M. [in Ukr.].
12. Semenoh, O.M. (2005). Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury [Professional Training of Future Teachers of Ukrainian Language and Literature]. Sumy: VVP «Mriia-1» TOV. [in Ukr.].
13. Moisiienko, A.K., Bas-Kononenko, O.V. & Berkovets, V.V. ta in. (2013). Suchasna ukrainska mova: Leksykohiia. Fonetyka [Modern Ukrainian Language: Lexicology. Phonetics]. Kyiv: Znannia. [in Ukr.].

Anzhelika Popovych

CONTINUITY OF SUBJECT TRAINING FOR THE FUTURE TEACHER OF UKRAINIAN LANGUAGE

Today, it is crucial to shape a teacher-philologist with a high level of linguistic preparation, linguocreative, capable of teaching the Ukrainian language to secondary education students and fostering communicative education in contemporary Ukrainian society. The system of language training for future teachers of the Ukrainian language aligns with the principles of continuous language education.

The article outlines the specifics of subject training (Ukrainian language) for future teacher-philologists and identifies stages of its implementation based on the educational program «Secondary Education (Ukrainian Language and Literature)» of the subject specialty 014.01 «Secondary Education (Ukrainian Language and Literature)» at Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University.

In the content block of subject training in the Ukrainian language for future teacher-philologists, preparatory (propaedeutic), informational-cognitive, and deepening-generalizing stages are highlighted.

During the preparatory (propaedeutic) stage of Ukrainian language education for future teacher-philologists in higher education institutions, initial linguistic preparation is conducted through the study of a Ukrainian language practicum, introduction to linguistics, business Ukrainian language, etc.

The main component in the content block of the Ukrainian language education system is the informational-cognitive stage, encompassing special linguistic preparation. In this process, students acquire a comprehensive (theoretical) discipline, «Modern Ukrainian Literary Language», historical-linguistic disciplines (Ukrainian dialectology, Old Slavic language and historical grammar, history of Ukrainian literary language, etc.), and applied linguistic disciplines (stylistics and culture of the Ukrainian language, linguistic analysis of text, etc.).

During the deepening-cognitive sub-stage of the deepening-generalizing stage, in-depth linguistic preparation takes place, where students study selective linguistic disciplines and acquire informal and formal linguistic education. The creative-research sub-stage involves scientific-research linguistic preparation, including writing coursework and qualification works on the Ukrainian language, participation in scientific events, and the preparation of trial publications.

Key words: Ivan Ohienko, language (linguistic) training, teaching Ukrainian language, educational program, subject training of Ukrainian language teacher, professional development of teacher, Ukrainian language teacher.

Отримано: 18.10.2023 р.

УДК 378.017.4:271.22-726.1(477)

DOI: 10.32626/2309-7086.2023-20.280-286

Марія Фенко

ORCID 0000-0003-2000-2348,

кандидат філологічних наук, доцент

кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Зоряна Мацюк

ORCID 0000-0001-7915-742X,

кандидат філологічних наук, доцент

кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

«РІДНОМОВНІСТЬ» У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ (на основі педагогічної концепції Івана Огієнка)

У статті розглянуто потенціал рідної мови як основи національно-патріотичного виховання сучасного свідомого громадянина України. З'ясовано, що розв'язанню означеної проблеми здатне сприяти творче використання філософсько-педагогічної спадщини видатного вченого-мовознавця, патріота, теолога, культурного діяча Івана Огієнка (митрополита Іларіона).

Ключові слова: українська культура, педагог, заповіді, рідна мова, національно-патріотичне виховання, громадянин.

Постановка проблеми. Сучасні глобалізаційні процеси, геополітичні зміни, тенденція входження України до європейського культурно-освітнього простору – усе це формує перед суспільством виклики формування та збе-